

TYTTI RANTANEN

Radikaali kiltteys

Audiovisuaalinen, itseironinen itsepu-
lie monille tuttu ilmiö. Kun en jaksaisi
enää, katson YouTubesta *Rocky*-elokuvien
(1975–2015) treenimontaaseja. Kun koh-
tasin ammatillisen pettymyksen, lääkitsin
sitä Ylen mainion *Urheilu-Suomen* (2017) ”Häviöt ja
tappiot” -jaksolla. Mr. Rogers -videoiden äärellä päädyn
kuitenkin aina aseettomaksi. Miten ottaa punnitusti
vastaan kiltteyden, armon ja hyväksynnän sanoma?

*

Mr. Rogers' Neighborhood (1968–2001) oli yhdysvalta-
laisessa julkisen palvelun televisioverkko PBS:ssä esitetty
kotikutoinen ja kiirehtimätön lastenohjelma, jonka luoja
ja sielu oli pappiskoulun käynyt Fred Rogers (1928–
2003). Ollakseen myös republikaani Fred Rogers näyt-
täytyi yllättävän liberaaleja arvoja ajavana mielipidevai-
kuttajana, joka oli vakaumuksellinen pasifisti ja kiinnitti
ohjelmaansa yhden ensimmäisistä afroamerikkalaisista
esiintyjistä amerikkalaisten lastenohjelmien historiassa:
François Clemmons (s. 1945) näytteli mielikuvitusnaa-
puruston laulavaa konstaapelia. Kuten ohjelman syntyä
ja antia perannut Michael Long huomauttaa, Mr. Rogers
tuli käsitelleeksi yhä ajankohtaisia kysymyksiä niin ro-
dullisesta kuin sukupuolten välisestä tasa-arvosta kas-
vissyöntiin ja maailmanrauhaan. Jälkikäteen ehkä ainoa
kauneusvirhe on, että Rogers painosti Clemmonsia
1960-luvun lopulla salaamaan homoseksuaalisuutensa,
koska arveli mahdollisen palautemyrskyn vaarantavan
koko ohjelman laajan yleisöpohjan.¹

Sarjassa ei aliarvioitu eikä sumutettu lapsia, sillä Ro-
gersin mukaan televisioruudun tarjonta vaikuttaa siihen,
millaiseksi pieni katsoja kasvaa. *Mr. Rogers' Neighborhood*
kaihtoi järjestelmällisesti kolttosiin ja kohellukseen pe-
rustuvaa väkivaltahuumoria, jota piirretyissä alkoi olla
yhä enemmän tarjolla. Jaksosta toiseen toistuvat rutiinit
neuletakin ja kenkien pukemisesta ja riisumisesta akvaa-
riokalojen ruokkimiseen ovat riemastuttavaa tylsystelevi-
sioita. Mullistavimmalta tuntuu silti ohjelman läpi sä-
teilevä lämpö ja kiltteys.

Kuva: Tommi Kalkko

Morgan Nevillen ohjaaman dokumenttielokuvan
Won't You Be My Neighbor? (2018) alussa Mr. Rogers
selittää 1960-luvun lopun katkelmassa, että hänen ta-
voitteensa on auttaa ”lapset yli eräistä elämän modu-
laatioista”. Tunteita käsitelläänkin paljon juuri musiikin
keinoin. Vakilauluissa toistetaan, että ”naapurustossa on
kaunis päivä” tai ”kuinka hyvältä tuntuu tietää olevansa
elossa”. Ehkä koskettavimmassa laulussa Mr. Rogers va-
kuuttelee kuulijalle lempeästi pitävänsä ”juuri sinusta”, ei
vaatteidesi, hiustyylyisi tai lelujesi vuoksi, vaan juuri sel-
laisena kuin olet, joka osasta.

Onko laita, että aikaihminenkin haluaa kelliä Mr. Rogersin naapuruston lämmössä? Kuinka pahasti se turuttaa? Vai voisiko sillä olla sittenkin terästävää vaikutus?

*

Kiltteyden käsitteestä on hankala saada filosofisesti pitävää otetta. Sitä pitkin voi lasketella niin hyve-etiikan kuin suoranaisen altruisminkin maastoon. Sukupolvien ajan lapsia on maaniteltu ja kovisteltu kiltteyteen, kunnes heistä on tullut hampaitaan öisin narskuttavia aikuisia, joita elämäntapajournalismi neuvoo vapautumaan ”kiltteyssyndroomasta”. Varauksettoman hyväksynnän viestinkin voi halutessaan kääntää vastuuttomuudeksi. Jeffrey Zaslow syytti *The Wall Street Journal*issa Mr. Rogersia vain neljä vuotta tämän kuoleman jälkeen nuorison viettelemisestä henkiseen laiskuuteen: arvostus ja erityisyys ovat kovan raadannan palkinto, eivät myötäsyttyisiä etuoikeuksia².

Yhdysvaltalainen filosofian professori William S. Hamrick lukee kiltteyden vaaroihin hyväksikäytön puolin ja toisin: liian kilttiä ihmistä voidaan johtaa harhaan, eikä itseään kilttinä pitävä toisaalta toimi välttämättä epäitsekäistä tarkoituspäristä³. Itseen suunnattu kiltteys – itsemyötätunto – voi viedä ajatukset positiiivisen psykologian taipumukseen kaihtaa kriittisyyttä ”kielteisenä” ajatteluna. Kiltteyttä älköön sekoitettako leväperäisyyteen!

Kuten monet muutkin eettisen käyttäytymisen ja elämän ilmiöt, myös kiltteys on monin osin ristiriitainen vyyhti. Bertolt Brechtin *Setšuanin hyvän ihmisen* (1942) joviaali päähenkilö Sen Te joutuu kehittämään kovaksi-keitetyn sivupersonan Sui Tan, kun jumalat pyytävät mahdottomia: ”Ole hyvä ja elä sentään!” Hamrick korostaa, että ristiriitoja on vain punnittava ja säädeltävä: Ei voi olla luottamusta ilman tervettä epäluuloa. Samoin on kulloisissakin olosuhteissa pyrittävä maksimaaliseen hyvyteen niin, että siitä muille mahdollisesti koitava haitta on minimaalinen.⁴ Voi olla niinkin, että kohtuullinen itsemyötätunto lujittaa pohjaa vaativankin itsekritiikin harjoittamiseen.

Höttöisimmästä itseapuisuudesta päästään, kun muistetaan suunnata kiltteys itsestä toisiin ja ulommas yhteiskuntaan. Silloin se alkaa näyttäytyä vihan ja eriarvoistamisen maisemassa jopa vastarintana. Myös Hamrick huomauttaa, että tällä hetkellä ääri-individualistisessa kulttuurissamme korostetaan pikemminkin kovuutta ja luottamuspuola minkään ”pehmeältä” vaikuttavan yli. Huomaamatta jää, että kiltteys itse asiassa vaatii erityisiä voimia.⁵ Pikkuilkeyksiä sorvaamalla voi nopeastikin saada älykön auran tai vähintään lisää Twitter-seuraajia, mutta kiltteys on aliarvostettua. Tälläkin vuosikymmenellä, seuraavista puhumattakaan, olisi sijansa hyvyden ja kiltteyden tavoittelulle.

Vaikutuini talvella *EDIT*-verkkomediasa julkaistuista feministisen kuraattoriduo Nynnyjen kirjeistä toisilleen. Kirjeissä Nynnyt avaavat ystävyyttä kuratoriaalisen työskentelynsä kivijalkana. Hanna Ohtonen kirjoittaa työ-

parilleen Selina Väliheikille, miten heidän valintaansa ”työskennellä ystävyys edellä” on pidetty ”radikaalina”, vaikka oikeammin pitäisi ihmetellä niitä työyhteisöjä, joissa tehdään töitä ”ilman ystävyyttä ja ystävällisyyttä”. Ohtonen kuitenkin muistuttaa, että luottamuksen lisäksi ystävyuden elinehto on mahdollisuus rakentavaan kritiikkiin.⁶ Samalla tavoin puhuessaan kiltteydestä ja rakkaudesta Mr. Rogers ei syötä lapsille sokerihuurrettuja riisimuroja vaan välittää arvostuksen ja arvokkuuden sanomaa.

*

Kuten Michael Long luonnehtii, Mr. Rogersin kiltteyden ja myötätunnon radikaalius piirtyy esiin, kun sen asettaa amerikkalaisen yhteiskunnan edistysaskelten ja takapakien kontekstiin⁷. *Mr. Rogers' Neighborhood* on paikka konfliktille ja sen kohtaamiselle. Sarjassa käsiteltiin niin Vietnamin kuin Persianlahden sotia, niin Robert F. Kennedyn salamurhaa kuin avioeroja ja kuolemaakin, rauhallisesti mutta realistisesti. Vuonna 1969 Mr. Rogers puolusti senaatissa julkisen television rahoitusta. Puheessaan hän kiteytti julkisen television ja vastuullisten lastenohjelmien tehtäväksi osoittaa, että tunteet eivät johda meitä vaan ovat työstettävissä ja hallittavissa. 1970-luvulla Fred Rogers yritti hetken luotsata makasiini- ja keskusteluohjelmaa aikuisyleisölle, mutta konsepti ei toiminut. Nevillen dokumenttielokuvaan sisältyvien näytteiden perusteella aikuisvieraat eivät osanneet heittäytyä vilpittömästi Mr. Rogersin aurinkoiseen jutusteluun.

Tosiasiaa myös aikuisia voi puhutella lastenohjelman välityksellä. Uusliberalistisen työelämän aiheuttamille riittämättömyyden tunteille ja huijarisyndroomalle hyvää ensiapua on vuoden 1987 jakso ”Mr. Rogers Talks About Making Mistakes”. Siinä Mr. Rogersin alter ego, käsinukketiikeri Daniel Striped Tiger esittää laulun, jossa epäilee olevansa liian kesy. Herttainen Lady Aberlin kääntää surkeilun duetoksi, jossa vakuuttaa tiikerin olevan aivan kelpo. Mr. Rogersin arkinen kiltteys ei piiskaa sisäiseen kukoistukseen tai ulkoiseen menestykseen. Jokainen on erityinen, mutta ei siksi etuoikeutettu tai muita parempi. Rakkautta ansaitkseen ei tarvitse tehdä mitään sensaatiomaista.

Viitteet ja Kirjallisuus

- 1 Michael Long, *Peaceful Neighbor. Discovering the Countercultural Mister Rogers*. Westminster John Knox Press, Louisville 2015.
- 2 Jeffrey Zaslow, Blame It on Mr. Rogers: Why Young Adults Feel So Entitled. *The Wall Street Journal* 5.7.2007. Verkossa: wsj.com/articles/SB118358476840657463
- 3 William S. Hamrick, *Kindness and the Good Society. Connections of the Heart*. State University of New York Press, Albany 2002, 237–238.
- 4 Sama, 242–243.
- 5 Sama, 254.
- 6 Verkossa: editmedia.fi/sarjat/op-ed/tyosta-joka-liikuttaa/
- 7 Long 2015, 179.